

Contribution text 2.1. SEA
Anne-Mette Hjalager
hjalager@advance1.dk
femte udgave Dansk version
12. februar 2007
rev. 16.02. efter høring i Miljøministeriet
rev 19.02. efter kommentarer fra GE miljøministerium
rev 24.04 efter offentlig høringsfase

Interreg IV A programmet for Femernbælt Regionen

Strategisk miljøvurdering (SEA)

Indhold

0. Ikke-teknisk resumé	3
1. Formålet med den strategiske miljøvurdering	5
2. Vurderingsmetoder og gennemførte konsultationer	6
2.1 Trin i vurderingsprocessen	6
2.2 Emner, som kan dækkes	7
2.3 Kilder og analysemetoder samt vanskeligheder i miljøvurderingen	7
2.4 Konsultationer	8
3. Programforslaget for Interreg IVA for Femernbælt Regionen	9
3.1 Programmets visioner og mål	9
3.2 Horisontale kriterier	9
3.3 Prioriteter og fokustemaer	9
3.4 Programindikatorer	10
3.5 Støttemodtagere	10
4. Miljømæssige kendetegn og problemer	11
4.1 Natur, landskab og biodiversitet	11
4.2 Klimaændringer	12
4.3 Sundhed	13
4.4 Vand, materielle ressourcer samt affaldshåndtering	14
4.5 Kulturarven	14
5. Programrelevante EU-, nationale og regionale miljøpolitikker	15
5.1 EU's miljøpolitikker	15
5.2 Nationale politikker – Danmark	15
5.3 Nationale politikker – Tyskland	16
5.4 Regionale politikker	18
6. Sandsynlige betydelige effekter for miljøet	20
6.1 Generelle observationer	20
6.2 Fokustema 1: Erhvervsinitiativer	21
6.3 Fokustema 2: Forskning og teknologi	22
6.4 Fokustema 3: Sundhed	23
6.5 Fokustema 4: Maritime erhverv	24
6.6 Fokustema 5: Turisme & Kultur	25
6.7 Fokustema 6: Miljø, energi og naturbeskyttelse	26
6.8 Fokustema 7: Uddannelse, kvalificering og integration	27
6.9 Fokustema 8: Arbejdsmarked, sociale forhold og ligestilling	28
6.10 Fokustema 9: Almen strukturforbedring	29
6.11 Fokustema 10: Regional identitet	30
6.12 Sammenfatning af de samlede effekter	31
7. Overvågning af miljøeffekterne	32
7.1 Projektansøgningerne	32
7.2 Udvalgelseskriterier	32
7.3 Miljøindikatorer	32
7.4 Miljøtemaer i projekternes årsrapporter	33
7.5 Miljøtemaet i statusrapporterne	33
7.6 Procedurer for at undgå negative miljømæssige effekter	33
7.7 Miljøet i midtvejs- og slutevalueringen	33

0. Ikke-teknisk resumé

Denne rapport indeholder en strategisk miljøvurdering af forslaget til Femernbælt Regionens Interreg IVA program.

Femernbælt Regionen står over for en række miljømæssige udfordringer. I forbindelse med naturressourcer og biologisk diversitet er havmiljøet især sårbart, og udviklingstiltag i regionen må tage højde for dette. Regionen er dog velforsynet med muligheder for alternativ energiproduktion. Naturen rummer mange potentialer for turisme og fritid, blandt andet i form af en rig kulturarv og væsentlige landskabelige ressourcer. Regionen er relativt tyndt befolket, og det medvirker til en beskednen forureningsrisiko. Den største miljømæssige belastning kommer fra trafikken, som i øjeblikket må siges at udvikle sig i modstrid med målene om klimaforbedringer.

Interreg IV A programforslaget for Femernbælt Regionen harmonerer i al væsentlighed med de vigtigste miljøpolitikker i Tyskland og Danmark, og programmet tager højde for EU's målsætninger, således som de er beskrevet i Lissabon- og Göteborg-processerne.

Programmet prioriterer miljøet højt. Det indgår i de horisontale kriterier. Et af de 10 indsatsområder er dedikeret til aktiviteter inden for natur, miljøbeskyttelse og bæredygtig energi. I en række af de øvrige fokustemaer er der også muligheder for at komme frem med projekter, som måske kan have positive virkninger på miljøet.

Programmet støtter samarbejde mellem myndigheder, institutioner og andre aktører på tværs af grænsen. Under alle omstændigheder vil virkningerne på miljøet af programmets aktiviteter kun kunne blive indirekte, og ofte vil sådanne virkninger også udelukkende ses i et langt perspektiv fremover. Under disse omstændigheder er det ikke muligt at være meget specifik og præcis i vurderingen af de sandsynlige virkninger på miljøet.

Der er ti indsatsområder i programmet. Ud fra overskrifterne og uddybningerne og ud fra eksemplerne angivet i programmet kan den generelle vurdering af de sandsynlige effekter af programmet summeres i tabellen nedenfor. Det kan observeres, at programmet i hovedsagen formentlig vil generere projekter, som er neutrale i forhold til natur, biodiversitet, klimaforandringer, sundhed samt ressourceanvendelse og affaldshåndtering. Andre og mere vækstorienterede indsatsområder vil muligvis kunne få en negativ indflydelse på miljøet. Særligt positive miljømæssige gevinster kan måske fremkomme i forbindelse med programmet. Enkeltprojekter under indsatserne kan afvige fra den generelle vurdering.

Under hensyntagen til, at Interreg IVA ikke er et egentligt miljøprogram, så kan man konkludere, at programforslaget for Femernbælt Regionen er afbalanceret i forhold til de miljømæssige indvirkninger.

Sandsynlige betydelige miljømæssige virkninger af Interreg IV A programmet for Femernbælt Regionen

Indsatsområder	Naturressourcer, landskab og biologisk diversitet	Klimaforandringer	Sundhed	Vand og andre ressourcer samt affaldshåndtering	Kulturarven
Erhvervsrettede initiativer					
Forskning & teknologi					
Sundhed					
Maritime erhverv					
Turisme & kultur					
Miljø, energi & naturbeskyttelse					
Uddannelse, kvalificering & integration					
Arbejdsmarked, sociale forhold og lige muligheder					
Almen strukturforbedring					
Regional identitet					

	Potentielt positive effekter
	Neutral
	Potentielt negative effekter

I den foreslåede implementeringsstrategi for programmet er der intentioner om at fremme de mulige positive virkninger og begrænse de negative virkninger, hvor det overhovedet er muligt. Overvågning af miljømæssige virkninger er integreret på alle stadier af programimplementeringen.

- I PR og marketing for programmet og i informationen til potentielle ansøgere
- I ansøgningsskemaerne og i vejledningen til ansøjerne
- I udvælgelsesprocedurene
- I projektrapporterne
- I statusrapporterne
- I midtvejs- og slutevalueringerne.

Programadministrationen vil følge implementeringen af programmet ud fra en miljømæssig vinkel, og man vil søge at justere kursen, hvis der i programperioden sker væsentlige ændringer i forudsætningerne og miljømålene.

Denne miljøvurdering er sendt i høring i henhold til de danske regler om strategisk miljøvurdering. Den har været forelagt til kommentering i Ministerium für Umwelt, Landwirtschaft und ländliche Räume, Schleswig-Holstein. Kommentarerne er taget i betragtning.

I tilslutning hertil fulgte en offentlig høringsfase. Eventuelle kommentarer blev ligeledes taget i betragtning.

1. Formålet med den strategiske miljøvurdering

Femernbælt Interreg IV A programmet er et regionalt udviklingsprogram for Ostholstein, Plön og Hansestadt Lübeck i Tyskland og Region Sjælland i Danmark. I foråret 2007 præsenterer parterne EU-Kommissionen for deres forslag til den kommende periode 2007-2013. En strategisk miljøvurdering (SEA) skal integreres i det kommende Interreg program. Femernbælt Interreg IVA er også en del af Interreg Baltic Sea.

I henhold til Direktivet 2001/42/EC¹ er formålet med miljøvurderingen at sikre en høj grad af miljøbeskyttelse. Hovedideen er at lægge den miljømæssige vurdering ind i programmeringsfasen for hermed at sikre, at der tages hånd om miljøhensynene på et tidspunkt, hvor der er mulighed for at tilpasse og justere på programmet. På den måde er SEA et element i den politiske beslutningsproces og et redskab til at reducere potentielle negative virkninger og fremme aktiviteter, som kan være positive for miljøet.

SEA en del af kvalitetskontrollen for programmet.

Denne SEA bygger på programudkastet af 24.1.2007.

¹ Directive 2001/42/EC of the European Parliament and of the Council of 27 June 2001 on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment.

2. Vurderingsmetoder og gennemførte konsultationer

2.1 Trin i vurderingsprocessen

SEA-proceduren og det foreslåede indhold af en miljøvurderingsrapport fremgår af SEA direktivet. Denne miljøvurdering for Interreg IVA for Femernbælt Regionen følger EU-Kommissionens² retningslinier. Endvidere er inddraget metodikker og synsvinkler fra det danske Miljøministeriums guidelines³. Følgende trin indgår i den samlede miljøvurderingsproces:

Trin 1: Screening. *En analyse af, hvorvidt programmet overhovedet skal gennem en miljøvurdering*

Trin 2: Scoping. *En beskrivelse af det foreløbige indhold af en SEA med en indikation af de miljømæssige virkninger, som man ønsker at se nærmere på. De ansvarlige ministerier anmodes om at kommentere denne foreløbige indholdsfortegnelse.*

Trin 3: Miljømæssig status. *En redegørelse for problemer og udfordringer i forhold til miljøet (et nul-alternativ)*

Trin 4: Internationale og nationale miljømålsætninger. *Analyse af relevante planer, som programmet skal tage hensyn til*

Trin 5: Miljøvurdering. *Gennemgang af sandsynlige, betydelige miljømæssige effekter. Forslag til modvirkende foranstaltninger*

Trin 6: Overvågningsmetoder. *Forslag til organisering af overvågningen af de miljømæssige effekter.*

Trin 7: Publicering og høringsrunde (i Danmark 8 uger, i Tyskland 7 uger)

Trin 8: Godkendelse af rapporten efter tilføjelse af redegørelse fra høringen og efter eventuelle tilretninger

Trin 9: Implementering af overvågningstiltag.

I henhold til Direktivets bilag 1 skal en SEA-rapport tage stilling til følgende:

- a) en skitsering af planens eller programmets indhold, hovedformål og forbindelser med andre relevante planer og programmer
- b) de relevante aspekter af den nuværende miljøstatus og dens sandsynlige udvikling, hvis planen eller programmet ikke gennemføres
- c) miljøforholdene i områder, der kan blive væsentligt berørt

² European Commission; Guidelines on the implementation of Directive 2001/42/EC on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment. <http://ec.europa.eu/environment/eia/sea-support.htm>

³ Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen, Juni 2006, Vejledning om miljøvurdering af planer og programmer

- d) ethvert eksisterende miljøproblem, som er relevant for planen eller programmet, herunder navnlig problemer på områder af særlig betydning for miljøet som f.eks. de områder, der er udpeget efter direktiv 79/409/EØF og 92/43/EØF
- e) de miljøbeskyttelsesmål, der er fastlagt på internationalt plan, fællesskabsplan eller medlemsstatsplan, og som er relevante for planen eller programmet, og hvordan der under udarbejdelsen af den/det er taget hensyn til disse mål og andre miljøhensyn
- f) den sandsynlige væsentlige indvirkning(1) på miljøet, herunder på spørgsmål som den biologiske mangfoldighed, befolkningen, menneskers sundhed, fauna, flora, jordbund, vand, luft, klimatiske faktorer, materielle goder, kulturarv, herunder arkitektonisk og arkæologisk arv, landskab og det indbyrdes forhold mellem ovenstående faktorer
- g) planlagte foranstaltninger for at undgå, begrænse og så vidt muligt opveje enhver eventuel væsentlig negativ indvirkning på miljøet af planens eller programmets gennemførelse
- h) en kort skitsering af grunden til at vælge de alternativer, der har været behandlet, og en beskrivelse af, hvorledes vurderingen er gennemført, herunder eventuelle vanskeligheder (som f.eks. tekniske mangler eller mangel på knowhow), der er opstået under indsamlingen af de krævede oplysninger
- i) en beskrivelse af de påtænkte foranstaltninger vedrørende overvågning i overensstemmelse med artikel 10
- j) et ikke-teknisk resumé af de oplysninger, der blev givet under ovennævnte punkter.

2.2 Emner, som kan dækkes

Direktivet er ikke definitivt i sin opremsning af emner for miljøvurderingen. Vægtningen afhænger af programmets art og dets sammensætning af prioriteter og indsatser. Direktivet foreslår, at følgende felter tages i betragtning: biodiversitet, klimapåvirkninger, befolkning, sundhed, flora, fauna samt kvalitet af jord, vand og luft. Endvidere kan man lade materialer, kulturarv og landskabsforhold indgå. Vurderingen kan indeholde sammenhænge mellem disse faktorer, hvor dette forekommer særligt vigtigt.

Dybden og grundigheden af vurderingen afhænger også af det specifikke program. Sandsynlige betydelige effekter skal dog, hvor det er muligt, også omfatte sekundære, sammenhængende, kort- og langsigtede effekter samt midlertidige effekter. Hertil kommer både positive og negative effekter.

2.3 Kilder og analysemetoder samt vanskeligheder i miljøvurderingen

Denne strategiske miljøvurdering bygger på sekundære kilder. Beskrivelser af miljøtilstanden og vurdering af de sandsynlige effekter kommer fra officielle myndigheders publikationer, og supplementer er fundet i databaser samt i andre miljøvurderinger, som dækker samme geografiske område. European Environmental Agency's veludbyggede Internet-ressourcer⁴ har været gode kilder til denne miljøvurdering

Vurderingen er i hovedsagen kvalitativ. Det skyldes, at man ikke på forhånd har en specifik viden om de enkelte projekter, som kan forventes at modtage støtte under programmet. Det er

⁴ www.eea.eu

af samme årsag heller ikke muligt at gå nærmere ind i en vurdering på en række af de parametre, som angives i direktivets bilag 2, herunder især: Varighed, hyppighed og reversibilitet, kumulativ karakter, grænseoverskridende karakter samt rumlig udstrækning. Det vil heller ikke på nogen troværdig måde kunne lade sig gøre at vurdere, om miljøkvalitetsnormer og –grænser overskrides.

I henhold til direktivet forventes der i en miljøvurdering at indgå alternativvurderinger. En sådan fremgangsmåde er dog især anvendelig ved eksempelvis planer for større anlæg. I Interregprogrammet er det ikke på samme måde muligt at stille alternativer op. Man kan dog sige, at regionens miljøtilstand uden programmet ville være et nul-alternativ.

2.4 Konsultationer

Direktivet foreskriver, at myndigheder, interesseorganisationer m.v. inden for miljøområdet skal have en mulighed for at udtrykke en mening om programmet og den strategiske miljøvurdering. Denne version af vurderingen er i februar 2007 fremsendt til det danske miljøministerium og til Ministerium für Umwelt, Landwirtschaft und ländliche Räume, Schleswig-Holstein.

I henhold til art. 6 i direktivet fulgte i tilslutning hertil den offentlige høringsfase. Denne løb i 8 uger (på tysk side i 7 uger) og havde slutfrist d. 23.04.2007. De hørte parter var i særdeleshed alle miljørelevante partner og nøglepersoner fra myndigheder, NGO'ere, erhvervs- og socialpartnere. Bilag 1 indeholder en oversigt. De hørte parter i høringsforløbet blev i et brev henvist til og informeret om SEA'en. SEA'en kunne så sammen med det Operationelle Program downloades fra programmets hjemmeside. Alle hørte parter i høringsforløbet for SEA'en deltog også i høringsforløbet for det Operationelle Program. Dette forløb er den gængse og passende fremgangsmåde. Ved fristens udløb den 23.04.2007 var der ikke indkommet nogen indholdsmæssige betænkeligheder, forslag eller kommentarer. Dermed var der heller ikke på baggrund af høringsforløbet for SEA'en nogen ændringer i det Operationelle Program eller i selve SEA'en.

For fuldstændighedens skyld skal der her nævnes, at der i forbindelse med høringsfasen for det Operationelle Program, hvor institutioner og interessenter fra miljøområdet blandt mange andre også blev hørt, indkom forslag og kommentarer til miljørelevante punkter. Disse blev afvejet og i rimeligt omfang taget højde for i programmet. Det skal dermed påpeges, at der godt nok ikke er kommet konkrete bemærkninger i høringsforløbet for SEA'en, men derimod er der i høringsforløbet for det Operationelle Program kommet miljørelevante bemærkninger generelt til programmet.

3. Programforslaget for Interreg IVA for Femernbælt Regionen

3.1 Programmets visioner og mål

Interreg IV A programmet for Femernbælt Regionen sigter mod at fremme tværnationalt samarbejde i grænseregionen. Visionerne med programmet og programmets ingredienser beskrives kort nedenfor.

Vision: Etablering af en funktionel maritim region i Østersøområdet

1. Erhvervsmæssig positionering af regionen på akse Hamburg-København/Malmø
2. Forbedring af Femernbælt Regionens attraktivitet
3. Styrkelse af befolkningens kendskab til og viden om grænseregionen i sin helhed
4. Fremme af integrationen

3.2 Horisontale kriterier

Igennem alle faser af programmets gennemførelse, dvs. både ved udvalg af prioriteter og indsatsområder og ved gennemførelse af projekter, vil følgende horisontale kriterier blive iagttaget:

- Beskyttelse og forbedring af miljøet og en bæredygtig udvikling
- Integration og forhindring af diskrimination
- Lige muligheder for mænd og kvinder.

3.3 Prioriteter og fokustemaer

Programmet er opdelt i to prioriteter hver med nogle indsatsområder, i dette program kaldet fokustemaer.

Prioriteter	Fokustema
Prioritet 1 „Erhverv, innovation, maritim udvikling og miljø	Fokustema 1: Erhvervsinitiativer Fokustema 2: Forskning og teknologi Fokustema 3: Sundhed Fokustema 4: Maritime erhverv Fokustema 5: Turisme og kultur Fokustema 6: Miljø, energi og naturbeskyttelse
Prioritet 2 „Grænseoverskridende strukturer og menneskelige ressourcer	Fokustema 7: Uddannelse, kvalificering og integration Fokustema 8: Arbejdsmarked, sociale forhold og ligestilling Fokustema 9: Almen strukturforbedring Fokustema 10: Regional identitet

3.4 Programindikatorer

Programmet forudsiger, at 10 ud af forventet 50 projekter vil blive have direkte positive virkninger for miljøet. 6 projekter forventes at ligge inden for fokustemaet med miljø, energi og naturbeskyttelse.

3.5 Støttemodtagere

Støttemodtagerne er offentlige myndigheder, offentlige og halv-offentlige institutioner og organisationer, uddannelsesinstitutioner, forskningsaktører, foreninger m.v.

Det er af stor betydning i forbindelse med SEA-procedurene at bemærke, at interventionerne i alt overvejende grad handler om at fremme samarbejdsprojekter. Således kan Interreg ikke støtte direkte investeringer, for eksempel i infrastruktur, produktionsmidler, faciliteter, teknologi m.v. Det kan derfor på forhånd konkluderes, at de miljømæssige effekter sandsynligvis vil blive indirekte og langsigtede. Det gælder både positive og negative effekter.

Programmets karakter gør det overordentligt vanskeligt – hvis ikke umuligt – at opgøre de miljømæssige effekter med nogen præcision. De fleste virkninger vil være afledede virkninger, og de vil ikke manifestere sig, før aktørerne tager initiativ til at implementere efterfølgende projekter. For eksempel vil man måske se aktiviteter for at hjælpe/rådgive iværksættere, men de miljømæssige virkninger kommer først, når etableringen finder sted. Hvis den overhovedet finder sted. Programmets særlig indvirkning kan i det perspektiv næppe være mulig at spore med nogen stor nøjagtighed.

4. Miljømæssige kendetegn og problemer

I det følgende tilvejebringes en kort analyse af særlige miljømæssige risici og sårbarheder i Femernbælt Regionen. Analysen vil også komme op med oplysninger om potentialer for forbedringer i den miljømæssige situation. Temaerne nedenfor er valgt blandt de, som er foreslået af SEA Direktivet, således at der er fokus på de vigtige temaer for netop denne region. Der er lagt vægt på, at tematiseringen følger både SEA Direktivet og målene i EU's miljøhandlingsprogram⁵.

4.1 Natur, landskab og biodiversitet

Femernbælt Regionen er fortrinsvist karakteriseret ved relativt tyndt befolkede områder. De største bymæssige koncentrationer er Lübeck (med en befolkning på 212.000), Roskilde (55.000 indbyggere), Næstved (49.000), Slagelse (37.000), Holbæk (36.000), Ringsted (31.000) og Nykøbing (25.000).

Uden for de bymæssige områder er arealanvendelsen domineret af landbrug. I løbet af de seneste 10 år er husdyrholdet mindsket mere i Region Sjælland end i andre egne af Danmark⁶. I Ostholstein er der en høj landbrugsmæssig intensitet⁷. Andelen af økologiske landbrug er meget lav i Femernbælt Region set under et⁸. Reguleringerne omkring reduceret pesticidanvendelse er dog gradvis under implementering i regionen, og der kan forventes positive virkninger heraf på flora og fauna. Imidlertid må EEA's rapport⁹ konkludere, at Femernbælt Region stadig er blandt de regioner i Europa, hvor fremskridtene henimod hensynene til biodiversitet er mindre end optimalt set ønskeligt.

Skovrejsning i Region Sjælland¹⁰ er ret langsom. Plön og Ostholstein områderne har dog en relativt høj andel af beskyttede naturområder¹¹.

Af stor vigtighed for vurderingen af miljøet er det allestedsnærværende havmiljø og de dertil knyttede værdifulde landskaber: Østersøen, bælteerne, mange fjorde og indre farvande samt andre vandmiljøer. Disse områder er vigtige habitatområder for fugle og andet dyreliv. I de senere år er der udpeget og udlagt endnu nogle særlige beskyttelsesområder. Udviklingen går dog langsommere end ønsket i henhold til EU's naturbeskyttelsesmålsætninger¹². Ramsarområder findes kun i Sjælland Region. Natura 2000 områder i Femernbælt Regionen er mindre

⁵ Decision No 1600/2002/EC of 22 July 2002 laying down the Sixth Community Environment Action Programme

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2002/l_242/l_24220020910en00010015.pdf

⁶ Danmarks Miljøundersøgelser, 2005, Natur og miljø, København

⁷ Rambøll Management, 2006, Strategische Umweltprüfung des Zukunftsprogramms ländlicher Raum, Ministerium für Landwirtschaft, Umwelt und ländliche Räume

⁸ EEA, 2006, Integration of environment into EU agricultural policy, 2/2006, Copenhagen

⁹ European Environmental Agency, 2006, Progress towards halting the loss of biodiversity in 2010, Report 5/2006, Copenhagen

¹⁰ Danmarks Miljøundersøgelser, 2005, Natur og Miljø, Copenhagen

¹¹ Rambøll Management, 2006, Strategische Umweltprüfung des Zukunftsprogramms ländlicher Raum, Ministerium für Landwirtschaft, Umwelt und ländliche Räume

¹² European Environmental Agency, 2006, Progress towards halting the loss of biodiversity in 2010, Report 5/2006, Copenhagen

sårbar over for ændringer i landbrugets driftsformer end i mange andre områder i Europa, men der er stadig risiko for betydelige reduktioner i regionens biodiversitet.

I forbindelse med planlægningen af en fast forbindelse over Femernbælt har status og effekter for havmiljøet i området undergået en særlig grundig kortlægning. Rapporten¹³ fastslår, at havet og bælteerne i området er af allerstørste betydning for hele miljøet i Østersøen og den Baltiske Bugt. Havmiljøet er meget sårbart i forhold til tilførslen af næringsstoffer fra landbruget og fra byspildevand, som forårsager algevækst og fremvækst af bestemte former for fauna med ugunstige balancevirkninger for det samlede maritime økosystem. Forstyrrelser af havmiljøet som levested for dyr har afledte negative effekter for fiskeriet og de fiskerirelaterede erhverv. Disse erhverv har allerede i lang tid haft problemer som følge af en nedadgående fiskebestand i Østersøen.

4.2 Klimaændringer

Adskillige faktorer bidrager til klimaændringer, fortrinsvist dog brugen af fossile brændstoffer. Landbrugets udledninger til luften er en yderligere væsentlig faktor for klimaændringerne.

Beregninger viser, at reduktioner i udledninger til atmosfæren fra Europa ikke er tilfredsstillende og ikke fuldt ud følger de indgåede forpligtigelser ifølge Kyoto Protokollen¹⁴. Danmark og især Tyskland er på en lidt sikrere kurs end de fleste andre lande i Europa. De regionale bidrag til klimaforandringer kan afvige fra de generelle trends. Der findes ingen systematiske regionale kortlægninger.

Der er opnået store forbedringer i klimapåvirkningen fra industri og landbrug gennem energibesparelser m.v. Bedre affaldshåndtering bidrager også positivt, men næppe tilstrækkeligt. I skarp modsætning til disse forbedringer står situation i transporterhvervene. Et øget transportarbejde både for gods og persontransport kompromitterer nogle af de resultater, som er opnået i andre sektorer. Der er en kraftig vækst i transportarbejdet, og effektiviteten og kapacitetsudnyttelsen er for nedadgående, hvilket yderligere lægger pres på miljøet¹⁵.

Sammensætningen af økonomiske aktiviteter i Femernbælt Regionen er mere fokuseret på landbrug end resten af Danmark og Tyskland. På den anden side er regionen en transitregion for gods, og derfor er der en sandsynlighed for en ekstra negativ miljømæssig belastning. Det vurderes i miljørapporterne, at den faste forbindelse vil bidrage til en miljømæssig forbedring, fordi mere gods så kan transporteres på jernbane. Også passagertransporten kan gøres mere effektiv.

I stigende grad bliver regionen et bosætningsområde for Hamburg og København. Pendlingen er intens og stigende. Også dette bidrager negativt til klimaændringer.

¹³ Bundesministerium für Verkehr samt Transport- og Energiministeriet, 2006, Femern Bælt forbindelsen og miljøet, Berlin og København

¹⁴ EEA, 2006, Greenhouse gas emission trends and projections in Europe, report 9/2006, Copenhagen

¹⁵ EEA, 2006, Transport and environment – facing the dilemma, Report 3/2006, Copenhagen

Brugen af vedvarende energi er mere udbredt i Danmark end i Tyskland¹⁶. Både forsknings- og produktionsfaciliteter for vindenergi er lokaliseret i regionen, og vindmølleindustrien er en økonomisk vækstsektor.

Regionen står over for risiko for vandstandsstigninger¹⁷. Dette kan betyde negative indvirkninger for bosætning. Også turismen og nogle typer af landbrugsproduktion vil formentlig blive ramt. Stigende temperaturer og mere regn kan dog også betyde nye livsbetingelser andre afgrøder og dyrehold. Sådanne eventuelle positive virkninger er endnu ikke kortlagt.

Generelt får Tyskland og (især) Danmark ikke mange roser for koordineringen af landbrugs- og miljøpolitikkerne¹⁸. De manglende indsatses synes at være i modstrid med de muligheder, som faktisk findes på området. For eksempel viser beregninger fra EEA¹⁹, at Sjælland og Ostholstein er velegnede områder til en intensiv bioenergiproduktion.

4.3 Sundhed

Der er mange sammenhænge mellem befolkningens sundhed og miljø. Luftforureningen er en af disse faktorer. I denne henseende nyder befolkningen i Femernbælt Regionen godt af en lav befolknings- og industritæthed.

Kemiske produkter og tilsætningsstoffer er EU-regulerede, og Tyskland og Danmark følger generelt anvisningerne tæt. De to lande er også medunderskrivere af internationale aftaler om luftforurening.

Luftforureningsniveauet er blevet målt kontinuert i Danmark siden 1992. Der er en målestation i et landdistrikt på Sjælland. Målinger herfra²⁰ viser, at luftforureningen har været nedadgående som følge af de systematiske interventioner. En undtagelse er udledningen af NO₂. Idet Femernbælt Regionen primært består af landområder med mindre bykoncentrationer, er området mindre udsat for forurenede stoffer. Det skal dog nævnes, at udledninger fra landbruget også kan anfægte sundheden. En lavere husdyrtæthed er i denne henseende en fordel for regionen.

Byområderne i Femernbælt Regionen er generelt for små til at indgå i målinger og reguleringer om støj i henhold til EU's støjdirektiv. De lokale myndigheder har dog til opgave at arbejde med støjproblemer. Støj er primært relateret til vej- og jernbanetrafikken i regionen²¹.

¹⁶ EEA, 2006, The European environment – state and outlook, 2005, Copenhagen

¹⁷ EEA, 2005, Vulnerability and adaptations to climatic changes in Europe, Report 7/2005

¹⁸ EEA, 2006, Integration of environment into EU agricultural policy, 2/2006, Copenhagen

¹⁹ EEA, How much bioenergy can Europe produce without harming the environment?, Report 7/2006, Copenhagen

²⁰ Danmarks Miljøundersøgelser, 2005, The Danish air quality monitoring programme, NERI Technical report

²¹ Miljøstyrelsen, 2003, Forslag til strategi for begrænsning af vejtrafikstøj, Copenhagen

4.4 Vand, materielle ressourcer samt affaldshåndtering

Femernbælt Regionen har ikke materielle naturressourcer som olie, gas, mineraler m.v. Men regionen er afhængig af andre ressourcer, fx drikkevandsforsyning. Både i Danmark og Tyskland er vandforsyningen en begrænset, men ikke kritisk ressource²². I de senere år har bestræbelser for at spare på vandforbruget været succesfulde²³. Den lave koncentration af dyrehold i landbruget er gunstig for bevarelsen af høj kvalitets vandressourcer i Region Sjælland.

Reduktionen af affald har været et politisk kerneområde gennem længere tid. Symbiose Projektet i Kalundborg er et eksempel på en samlokalisering af virksomheder, der kan genbruge hinandens affald. Især i Region Sjælland er affaldsafbrænding kombineret med fjernvarme og indimellem med produktion af elektricitet, mens denne metode ikke er så udbredt i Tyskland. Genanvendelse er derimod større i Tyskland end i Danmark²⁴. Politikker og praksis for affaldshåndtering er således meget forskellige i Danmark og Tyskland.

4.5 Kulturarven

Regionen er forsynet med en betydelig bymæssig og forhistorisk kulturarv.

På dansk side er der udarbejdet kulturarvsatlas for 12 af de (tidligere) kommuner i Region Sjælland²⁵. Her kan påvises eksistensen af mange både nyere og ældre by- og bygningsmiljøer, som fortjener en bevaring for eftertiden. En del kommuner har en stor opmærksomhed på kulturarven, og der findes en del planlægningstiltag, som skal sikre bevaring og vedligeholdelse. Regionens turisterhverv tillægger bymiljøerne en væsentlig betydning for attraktiviteten, og der er også en stigende opmærksomhed omkring denne ressources indvirkning på bosætningen i regionen.

I landskabet og i byerne er findes endvidere fortidsminder, som er omfattet af fredninger. Især kirkerne samt slotte og herregårde er af stor kulturel og identitetsmæssig betydning, og der er en fælles historiske referenceramme på tværs af Femernbælt.

På tysk side er der ligeledes en tilsvarende interesse omkring kulturarven²⁶, ikke mindst i forhold til Hansestadt Lübeck, som rummer en byarkitektur af særdeles stor betydning. Også andre byer i regionen har bevaringsværdier. Et særligt kendetegn ved de tyske kystbyer er deres historie som udflugtsmål og feriesteder.

Regionens myndigheder, museer og turismeorganisationer gør et stort arbejde for at formidle viden om kulturarven med det sigte at skabe en folkelig forståelse for bevaring og beskyttelse.

²² EEA, 2006, Sustainable use and management of natural resources, Report 9/2005, Copenhagen

²³ www.statistikbanken.dk

²⁴ EEA, 2006, Sustainable use and management of natural resources, Report 9/2005, Copenhagen; Wuppertal Institute, 2005, Resource use in European countries

²⁵ www.kulturarv.dk

²⁶ Landesamtes für Denkmalpflege, Jahresbericht des Landesamtes für Denkmalpflege, 2006

5. Programrelevante EU-, nationale og regionale miljøpolitikker

5.1 EU's miljøpolitikker

Det sjette miljøhandlingsprogram²⁷ indeholder koordinerede og sammenhængende målsætninger og prioriteter inden for følgende områder:

- Natur og biodiversitet
- Klimaforandringer
- Miljø og sundhed
- Bæredygtig ressourceudnyttelse og affaldshåndtering.

Miljøhandlingsprogrammet indeholder også syv tematiske strategier, hvor der lægges op til en hurtig og aktiv indsats på alle niveauer. Miljøhandlingsprogrammet er afbalanceret i forhold til Lissabon-processens mål om økonomisk vækst og beskæftigelse.

Energi til en verden i forandring. En fælles strategi for Europa²⁸. I januar 2007 har Kommissionen lanceret en ny energi- og klimapakke. Effekten vil kunne blive en hævelse af ambitionsniveauet for energipolitikken i hele Europa. Pakken indeholder mål for energibesparelser, udvikling af alternative teknologier, indførelse af markedsmekanismer m.v.

5.2 Nationale politikker – Danmark

Dansk miljøpolitik. Den danske miljøpolitik er i høj grad koncentreret om en korrekt implementering af EU's Direktiver. Når der ses bort herfra, må dansk miljøpolitik siges at være fragmenteret i enkeltemner, for eksempel naturbeskyttelse, luftforurening og emissioner, kontrol af industriforurening, fysisk planlægning, kontrol med landbruget osv. Implementeringen af miljøpolitikken ligger i forskellige ministerier og styrelser, og meget af den er decentraliseret til det regionale og kommunale niveau.

I 2005 offentliggjorde regeringen en liste over fokustemaer²⁹, hvor følgende må antages at kunne få særlig betydning for Femernbælt Regionen:

- Større indsats for nationalparker og naturområder
- Revideret langtidspan for vandmiljøet
- Bedre miljøkontrol med landbruget
- Mere overvågning af havmiljøet
- Liberalisering af affaldshåndteringen
- Fremme af grøn teknologi og bioenergi.

²⁷EU Kommissionen, 2001, Miljø 2010: Vores fremtid, vores ansvar, KOM (2001) 31 final
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/da/com/2001/com2001_0031da01.pdf

²⁸ Commission of the European Communities, Communication from the Commission to the European Council and the European Parliament: An energy policy for Europe. COM (2007) 1 final, 10.1.2007.
http://ec.europa.eu/energy/energy_policy/doc/01_energy_policy_for_europe_en.pdf

²⁹ Regeringsgrundlaget 2005: Nye mål http://www.stm.dk/publikationer/reggrund05/nye_%20maal_web.pdf

Energipolitikken har en egen aktionsplan "Energistrategi 2025", og energipolitikken har fået en større opmærksomhed i begyndelsen af 2007 fra regeringshold. Politikken indeholder følgende emner af betydning for Interreg IVA og for samarbejdet over grænsen:

- Dramatiske forøgelse af energibesparelserne
- Øget fokus på at sænke afhængigheden af fossile brændstoffer i transportsektoren
- Brug af vedvarende energi og etablering af bedre rammebetingelser herfor
- Fremme af nye teknologier
- Markedskræfterne mere ind i energisektoren
- Støtte til forskning og udvikling i energisektoren.

5.3 Nationale politikker – Tyskland

Koalitionsaftalen i forbundsregeringen om miljøpolitikken

- Den tyske forbundsregering ønsker at fremme Public Private Partnership (PPP) og går derfor ind for at gennemføre den faste forbindelse over Femernbælt som internationalt PPP-referenceprojekt.
- Da de fossile brændstoffer er begrænsede, vil den tyske forbundsregering konsekvent forfølge brændstofstrategien – udviklingen af alternative brændstoffer og nye drivteknologier med det mål at komme væk fra olien.
- Forbundsregeringen vil reducere ressourceforbruget og mindske driftsomkostningerne inden for byggeriet, for at yde et bidrag til klimabeskyttelsen og samtidig give impulser for mere beskæftigelse.
- Tyskland vil fortsat varetage sin førende position inden for klimabeskyttelse. Det er målet at begrænse den verdensomspændende temperaturstigning til et klimavenligt niveau på 2 grader celsius i forhold til det førindustrielle niveau.
- Emissionshandel: Emissionshandelen som vigtigt instrument i klimabeskyttelsen skal udformes økologisk og økonomisk mere effektivt.
- National kulturarv: Tyskland råder over en righoldig kulturarv. Den skal også bevares for fremtidige generationer. Det drejer sig om et nyt partnerskab mellem naturbeskyttelse, bæredygtigt landbrug og miljørigtig turisme.
- Bæredygtig udvikling: Fremme af en bæredygtig udvikling er mål og målestok for regeringens handlemåde – på nationalt, europæisk og internationalt niveau.
- Energieffektivitet: Der ligger et kæmpepotentiale for energibesparelse i en forøget energieffektivitet i bygninger, maskiner, apparater, biler, kraftværker og industrianlæg. Derfor fokuserer den tyske forbundsregering på: CO2-bygningssaneringsprogram, modernisering af kraftværkerne, optimering af produktionssystematikken, europæiske initiativer til forbedring af energieffektiviteten, dena-initiativer (Deutsche Energi-Agentur GmbH) med henblik på energibesparelser inden for områderne bygninger, strømforbrug (fx stand-by) og trafik.

Det tyske miljøministerium

- Energieffektivitet:
Den tyske forbundsregering har skabt retlige og økonomiske rammebetingelser for en mere effektiv energiudnyttelse. Den tyske forbundsregering tilstræber at fordoble energiproduktiviteten inden 2020 i forhold til 1990. Til det formål skal en øget energi-

effektivitet i hele energikæden give det afgørende bidrag – fra udforskning/ prospektering, udvinding og transport af fossile brændstoffer over produktion (omdannelse) og distribution af energi frem til udnyttelse af varme og strøm.

- Vedvarende energier
Brugen af de fossile brændstoffer skal på grund af deres begrænsede forekomst og deres CO₂ emissioner med tiden reduceres, ligesom atomkraften.
Udbygningen af vedvarende energi betragtes økonomisk samlet set som fordelagtig og nyder særlig fremme.
Vedvarende energis andel af bruttostrømforbruget skal i 2010 andrage mindst 12,5%.
På mellemlang sigt har forbundsregeringen sat sig som mål at øge den vedvarende energis andel af strømproduktionen inden 2020 til mindst 20% og af det primære energiforbrug til mindst 10%
På lang sigt dvs. inden midten af dette århundrede skal ca. halvdelen af energiforsyningen klares af vedvarende energi.
- Erhvervsliv og miljø
 - Økonomisk vækst med samtidig skånsom behandling af miljøet betragtes som muligt. Den vej skal konsekvent følges i forbindelse med den nødvendige fortsatte reduktion af ressource- og energiforbruget.
 - De teknikker og teknologier, der skal udvikles til det formål, giver fremragende muligheder for eksport. Tyskland vil yderligere styrke sin førende position som miljøteknologieksporthør.
 - Erhvervslivet skal yde sit bidrag til miljøbeskyttelse ved at økonomisere med ressourcerne og styrke klimabeskyttelsen. Efter det tyske miljøministeriums opfattelse, kan disse tiltag i stigende omfang betale sig for erhvervslivet.
- Miljøteknologi
EU's miljøteknologiske aktionsplan (ETAP) med henblik på udnyttelse af miljøteknologiernes store potentiale implementeres fuldt ud af den tyske regering.

Det tyske økonomiministerium

- Økonomi: Markedsøkonomiske strukturer og velfungerende konkurrence betragtes som de bedste forudsætninger for effektiv energiforsyning og -udnyttelse. Den konsekvente europadækkende liberalisering af markederne for strøm og gas skal sikre dette.
- Sikre forsyningssikkerheden ved energibesparelse og energimix.
- Miljørigtig energiproduktion sikrer klimabeskyttelse og sundhed.

5.4 Regionale politikker

Region Sjælland. Den nye Region Sjælland af 2007 består af det tidligere Storstrøms Amt, Vestsjællands Amt og Roskilde Amt. Disse amter har arbejdet med egne miljøpolitikker. En samlet miljøpolitik for Region Sjælland foreligger endnu ikke, og for en periode fremover vil de tidligere politiske rammer blive anvendt. Hertil kommer, at der i forbindelse med strukturændringerne yderligere lægges miljøaktiviteter ud til kommunerne. Den regionale administration vil blive en statslig, decentraliseret forvaltning. Af disse årsager er det ikke muligt her at identificere samlede regionale miljøpolitikker af betydning for det kommende Interreg IVA program for Femernbælt Region.

Der er dog nogle initiativer, som formentlig også fremover vil blive udgangspunkt for regionale og lokale indsatser. Følgende kan nævnes:

- Storstrøms Amt's **Renere teknologi** initiativ, som sigter på at introducere nye teknologier og arbejdsmetoder i private virksomheder. Der finder en koordinering sted med den offentlige miljøkontrol og -vejledning.
- Vestsjællands Amt arbejder med at skabe rammerne for en **bio-ethanol** produktionsenhed, og alle tre tidligere amter har i deres planer udpeget områder til lokalisering af **vindmøller**.
- Alle tre amter har udpeget et større antal områder til fremtidige **naturbeskyttelsesområder, skovrejsningsområder og nye genopretningsområder**. Denne planlægningsindsats søger at understøtte generelle (EU og nationale) mål. Nogle af disse områder er også ressourcer for fremtidig turisme og fritid, ikke mindst en kommende naturpark Møns Klint.

Planlægning for bevaringen og udviklingen af kulturarven er primært et kommunalt anliggende, og de fleste kommuner har bevaringshensynet lagt ind i kommuneplanerne

Det er sandsynligt, at kommunerne vil formulere nye miljøpolitikker i de kommende år som konsekvens af strukturreformen.

Delstaten Slesvig-Holsten

- **„Umweltbericht Schleswig-Holstein“ (Miljørapport Slesvig-Holsten)**
 - 15% af delstatens areal skal sikres som områder med økologisk prioritet og forbindes inden for rammerne af et prioritetsområde- og biotopnetværk.
 - udlægning af fredede naturområder pågår løbende. På mellemlang sigt vil de fredede områder øges fra de nuværende 2,5% (udgangspunkt: 31.12.1997) til 4%.
 - for Slesvig-Holsten skal tallene og funktionerne for naturens balance og landskabsbilledet kortlægges for hele delstaten og derudfra skal der udledes udsagn om landskabsplanlægningen.
 - truede arter og biotoper skal i øget omfang bevares ved samarbejde med andre partnere – for eksempel i form af frivillige aftaler.

- **Hovedarbejds punkter for Ministeriet for landbrug, miljø og landdistrikter i Slesvig-Holsten**
 - beskyttelsen af naturen, miljøet, klimaet og de naturlige ressourcer betragtes som centrale opgaver.
 - landbrug: Udvinning af vedvarende energi skal i øget omfang udbygges som indtægtskilde.
 - landdistrikter: Der er fokus på den regionale identitet og hjemstavnsfølelsen, idet der tages hensyn til naturens, turismens, kulturens, landbrugets og erhvervslivets interesser.
 - bæredygtighed: Det er målet at bevare livsgrundlagene for fremtidige generationer.
 - kystsikring, havbeskyttelse, højvandssikring: Det er målet at skabe et mere sikkert område for mennesker og erhverv. Med en intakt kystsikring, et intakt havmiljø, intakte forlande, sikre diger og andet
 - klimabeskyttelse, natur- og miljøbeskyttelse: Koblingen af energipolitikken med udbygningen af de vedvarende energier fortsættes. Tilbagegangen i arter skal stoppes senest i år 2010

6. Sandsynlige betydelige effekter for miljøet

6.1 Generelle observationer

Interreg IV programforslaget for Femernbælt Regionen refererer til Lissabon- og Göteborg-processerne. Programmet søger at understøtte målene om at skabe en bæredygtig vækst og bedre jobs, og det anerkender behovet for at placere Europa og dets regioner i en ny global arbejdsdeling for hermed at styrke konkurrencedygtigheden.

Økonomisk udvikling og integration er det primære udviklingsmotiv for Interregprogrammet, og væksten ses som en drivkraft i forhold til at opnå bedre levevilkår, bedre jobs og en større sammenhængskraft. Som hovedregel vil en økonomisk vækst lægge større pres på miljø og resultere i et højere ressourceforbrug, mere affald osv. Imidlertid kan der være ingredienser i et strukturfondsstøttet udviklingsprogram, som sigter mod at modvirke de negative miljøeffekter.

Formålet med dette afsnit er at identificere de sandsynlige, vægtige miljømæssige effekter i programforslaget for at skabe et grundlag for en vurdering af, om der er en tilfredsstillende balance mellem miljø og andre mål i programmet.

Interreg er ikke et program, som direkte støtter investeringer for eksempel i infrastruktur eller produktionsfaciliteter. Det er et program, hvis hovedformål er at skabe samarbejdsstrukturer og fremme projekter, som måske efterfølgende leder til investeringer. Hvis de overhovedet opstår, vil miljøeffekterne i reglen være meget indirekte, og de er ikke nemme at specificere, endsige kvantificere. Som en konsekvens heraf er miljøvurderingen i det følgende kun verbal. I mange tilfælde kan miljøeffekter selv med den metode kun angives på et meget indikativt plan.

Vurderingen sker for de enkelte fokustemaer. De fire prioriteringer i EU's miljøhandlingsprogram anvendes som en guideline for analysen, idet Direktivets emner kan indarbejdes herunder. Hertil komme kulturarven, som vurderes særskilt.

6.2 Fokustema 1: Erhvervsinitiativer

Formålet med dette fokustema er at forøge konkurrencedygtigheden i den private sektor, især i de små og mellemstore virksomheder og blandt iværksættere. Indsatserne skal også understøtte initiativer, som ”brander” og markedsfører regionen for dens særlige kvaliteter og attraktivitet.

Miljøtemaer	Kommentarer	Vurdering
Natur, landskab og biodiversitet	Hvis nye og eksisterende virksomheder lokaliseres i særlige erhvervsområder og uden for naturbeskyttelsesområderne og sårbare landskaber, er der ikke sandsynlighed for, at fokustemaet får negative konsekvenser for natur og biodiversitet. Hvis nogle former for intensivt landbrug erstattes med andre former for økonomisk aktivitet, fx inden for service, kan der opstå positive effekter. Mere pres fra fritid og turisme på naturområderne kan dog have en negativ effekt med mindre, at områderne underlægges en bæredygtig naturforvaltningspraksis.	Neutral
Klimaforandringer	Programmet angiver ikke, hvilke erhvervssektorer, der gives prioritet til. Nogle vækstsektorer kan være mindre miljømæssigt bæredygtige, blandt andet i kraft af en øget trafikgenerering, både i forbindelse med godstransport og i forbindelse med medarbejdernes pendling.	Potentielt negativ
Sundhed	Programmet angiver ikke, hvilke erhvervssektorer, der gives prioritet til. Nogle vækstsektorer kan være mindre miljømæssigt bæredygtige, blandt andet fordi der bruges kemikalier, eller fordi de er årsag til luftforurening.	Potentielt negativ
Vand, ressourcer og affaldshåndtering	Højere økonomisk aktivitet vil skabe højere pres på ressourcer og generere mere affald, men omfanget vil afhænge af virksomhedstyper. Vidensbaserede virksomhedstyper er mindre ressourceforbrugende end industri.	Potentielt negativ
Kulturarv	Hvis visuelt skæmmende virksomheder lokaliseres i særlige erhvervsområder og udenfor områder med særlig kulturarv, så vil fokustemaet næppe få negative konsekvenser for bevaringen af kulturarven.	Neutral

6.3 Fokustema 2: Forskning og teknologi

Der er fokus på bedre udnyttelse af informations- og kommunikationsteknologi for at hæve konkurrencedygtigheden i den private sektor i regionen. Fokustemaet sigter også mod at styrke samarbejdet mellem uddannelsessektoren og virksomhederne, også i mindre forsknings-tunge sektorer og områder.

Miljøtemaer	Kommentarer	Vurdering
Natur, landskab og biodiversitet	Det er ikke sandsynligt, at natur, landskab og biodiversitet vil blive anfægtet i særlig grad.	Neutral
Klimaforandringer	Forbedret IKT kan lede til substitution af rejseaktivitet, og hermed som en tendens medvirke til at reducere negative virkninger for klimaet. På den anden side betyder øget samarbejde over landegrænser også en højere rejseaktivitet. Emnerne for forskningssamarbejdet er ikke fastlagt i programmet, men der er nævnt temaer, som på kortere eller længere sigt kan være af positiv værdi for miljøet for eksempel projekter om energianvendelse eller om havmiljøet, eller om bæredygtige maritime aktiviteter.	Potentielt positiv
Sundhed	Forbedret IKT kan lede til substitution af rejseaktiviteter, og herved en reduktion af menneskers stress og udsættelse for forurening. Emnerne for forskningssamarbejdet er ikke fastlagt i programmet, men der er nævnt temaer, som på kortere eller længere sigt kan være af positiv værdi for sundhed.	Potentielt positiv
Vand, ressourcer samt og affaldshåndtering	Emnerne for forskningssamarbejdet er ikke fastlagt i programmet, men der er nævnt temaer, som på kortere eller længere sigt kan være af positiv værdi for miljøet for eksempel projekter om modernisering af affaldssektoren og symbiose i resourceudnyttelse på tværs af grænsen.	Neutral
Kulturarv	Fokustemaet er ikke centralt for kulturarvs-spørgsmål. Der kan dog fremkomme projekter, hvor IKT anvendes ved forskning, administration eller formidling inden for kulturarvsområdet.	Neutral

6.4 Fokustema 3: Sundhed

Dette fokustema er som udgangspunkt meget bredt og indeholder muligheder for eksempel for medicoteknologi, wellness, genoptræning, telesundhedsydelser, undervisning i sundhedssektoren m.v.

Miljøtemaer	Kommentarer	Vurdering
Natur, landskab og biodiversitet	Fokustemaet vil formentlig have en meget lille effekt på natur, landskab og biologisk diversitet. Højere efterspørgsel efter wellness-ydelser kan dog have en negativ effekt for naturområder og kyster, med mindre områderne forvaltes efter bæredygtighedsprincipper.	Neutral
Klimaforandringer	Der kan være modstridende virkninger. Intensivt tværnationalt samarbejde vil betyde mere rejseaktivitet og mere pres på klimaforandringer. Nogle projekter kan dog have som sigte at øge mulighederne for selv at styre sine sundhedsydelser uden at behøve at rejse.	Neutral
Sundhed	Fokustemaet sigter direkte mod at øge sundhed, potentielt også i form af at afbøde risici fra miljøet.	Potentielt positiv
Vand, ressourcer samt affaldshåndtering	Der kan være sammenhænge mellem ressourcenyttelse og affaldshåndtering på den ene side og sundhed på den anden. Det er dog ikke klart, om der er sandsynlighed for, at der opstår sådanne projekter.	Potentielt positiv
Kulturarv	Fokustemaet er ikke centralt for kulturarvs-spørgsmål.	Neutral

6.5 Fokustema 4: Maritime erhverv

Dette fokustema er en paraply over mange emner med relation til havet og bælteerne: Shipping, værftsindustri, turisme, fiskeri. Det kan også omhandle forvaltning af kystzoner, havne m.v.

Miljøtemaer	Kommentarer	Vurdering
Natur, landskab og biodiversitet	En hårdere udnyttelse af havet i forbindelse med transport, turisme, fiskeri m.v. vil formentlig kunne skade havmiljøet, som allerede er under stærkt pres i regionen. Risikoen kan muligvis modarbejdes med projekter, som handler om forvaltningen af havmiljøet.	Potentielt negativ
Klimaforandringer	Hvis fokustemaet betyder mere søtrafik, kan det lede til negative effekter for klimaet. Effekterne kan muligvis modarbejdes inden for samme fokustema, hvis der lanceres projekter om for eksempel energibesparelser i transportsektoren.	Potentielt negativ
Sundhed	Sandsynligvis vil fokustemaet kun have begrænsede effekter på menneskers sundhed. Projekter om bæredygtigt fiskeri og projekter i forhold til havmiljøforvaltning vil muligvis have aspekter af sundhed indbygget, og de kan virke positivt ind på sundhedsområdet.	Neutral
Vand, ressourcer og affaldshåndtering	Dette fokustema er tvetydigt. Højere aktivitet på havet kan være et problem for ressourcerne i fiskeriet. Der kan komme mere affald, spild og dumping. Andre projekter kan måske have modsatte virkninger gennem at arbejde direkte med havmiljøspørgsmål.	Potentielt negativ
Kulturarv	Fokustemaet er ikke centralt for kulturarvsspørgsmål. Der kan dog fremkomme projekter, hvor kulturarven indgår i en maritim kontekst.	Neutral

6.6 Fokustema 5: Turisme & Kultur

Dette fokustema lægger vægt på at promovere projekter om bedre markedsføring af de unikke turismemuligheder i regionen. Endvidere sigtes der mod en udvikling af nye produkter og services inden for kultur og turisme.

Miljøtemaer	Kommentarer	Vurdering
Natur, landskab og biodiversitet	Hvis nye og eksisterende turismevirksomheder i naturbeskyttelsesområderne og i de sårbare landskaber får et vækstincitament, så er der sandsynlighed for, at fokustemaet får nogle negative konsekvenser for natur og biodiversitet. Mere pres fra fritid og turisme på naturområderne kan dog afværiges ved, at områderne underlægges en bæredygtig naturforvaltning.	Potentielt negativ
Klimaforandringer	Mere turisme betyder i almindelighed mere trafik og dermed mere pres på klimaet. Denne region kan muligvis få gavn af beliggenheden tæt ved Hamburg og København. Projekter, som for eksempel omhandler cykelstier og togforbindelser kan muligvis (beskedent) begrænse bilkørsel. Nogle former for turisme er meget energikrævende, for eksempel ophold i poolhuse. En sæsonforlængelse kan også være en negativ faktor for klimaet.	Potentielt negativ
Sundhed	Dette fokustema vil formentlig ikke have nogle markante effekter for menneskers sundhed.	Neutral
Vand, ressourcer og affaldshåndtering	Større aktivitet inden for turisme vil skabe højere ressourceforbrug og mere affald, men udfaldet vil afhænge af forskellige modvirkende indsatser.	Potentielt negativ
Kulturarv	Turisme kan være en vigtig faktor for at bevare kulturarven. Interessen for at opleve historien er stigende.	Potentielt positiv

6.7 Fokustema 6: Miljø, energi og naturbeskyttelse

Dette fokustema handler om at styrke og udvikle varetagelsen af miljøarbejdet og naturbeskyttelsen i regionen. Fokustemaet omfatter også indsatser inden for udvikling og ibrugtagning af nye energiformer, energimanagement m.v.

Miljøtemaer	Kommentarer	Vurdering
Natur, landskab og biodiversitet	Fokustemaet kan aktivere projekter som direkte handler om at beskytte habitatområder eller stabilisere biodiversiteten.	Potentielt positiv
Klimaforandringer	Projekter inden for energibesparelser og vedvarende energi kan lede til positive forandringer i klimatilstanden på sigt.	Potentielt positiv
Sundhed	Forbedringer på sundhedsområdet er muligvis mere indirekte, for eksempel som følge af reduceret forurening.	Potentielt positiv
Vand, ressourcer og affaldshåndtering	Fokustemaet lægger op til en høj grad af proaktiv miljøadfærd, og det indebærer også information og vejledning af forbrugere og virksomheder.	Potentielt positiv
Kulturarv	Sammenhænge mellem kulturarven og for eksempel omgivne landskaber og miljø er vigtige. Der lægges op til at arbejde mere helhedsorienteret med kulturarven, herunder også med inddragelse af landbruget.	Potentielt positiv

6.8 Fokustema 7: Uddannelse, kvalificering og integration

Dette fokustema handler om forbedringer i kvalifikationerne i regionen, især med henblik på at udnytte de transnationale potentialer. Alle former for læring kan indeholdes under fokustemaet.

Miljøtemaer	Kommentarer	Vurdering
Natur, landskab og biodiversitet	Der er ingen direkte sammenhænge mellem fokustemaet og natur, landskab og biodiversitet. En bedre uddannet og socialt integreret befolkning er dog erfaringsmæssigt mere miljøbevidst og tilbøjelig til at gøre en aktiv miljøindsats.	Neutral
Klimaforandringer	Der er ingen direkte sammenhænge mellem fokustemaet og klimaforandringer. Samarbejde vil dog lede til mere rejseaktivitet med negative følger for klimaet. En bedre uddannet og socialt integreret befolkning er dog erfaringsmæssigt mere miljøbevidst og tilbøjelig til at gøre en aktiv miljøindsats.	Neutral
Sundhed	Der er ingen direkte sammenhænge mellem fokustemaet og sundhed. En bedre uddannet og socialt integreret befolkning er dog erfaringsmæssigt mere miljøbevidst og tilbøjelig til at gøre en aktiv miljøindsats.	Neutral
Vand, ressourcer og affaldshåndtering	Der er ingen direkte sammenhænge mellem fokustemaet og ressourceudnyttelse og ressourcehåndtering. En bedre uddannet og socialt integreret befolkning er dog erfaringsmæssigt mere miljøbevidst og tilbøjelig til at gøre en aktiv miljøindsats.	Neutral
Kulturarv	Der er ingen direkte sammenhænge mellem fokustemaet og kulturarven. En bedre uddannet og socialt integreret befolkning er dog erfaringsmæssigt mere bevidste om og aktive i bevaring.	Neutral

6.9 Fokustema 8: Arbejdsmarked, sociale forhold og ligestilling

Dette fokustema sigter mod en bedre integration på arbejdsmarkedet, og det åbner op for uddannelsesmæssige indsatser, rådgivning og andre faciliterende aktiviteter.

Miljøtemaer	Kommentarer	Vurdering
Natur, landskab og biodiversitet	Der er ingen direkte sammenhænge mellem fokustemaet og natur, landskab og biodiversitet.	Neutral
Klimaforandringer	Mere pendling og mere transportarbejde vil betyde et stigende pres på klimaet.	Potentielt negativ
Sundhed	Adgang til arbejdsmarked og beskæftigelse er i de fleste tilfælde gunstigt for helbredet. Helbreds-fremmende aktiviteter vil dog formentlig samlet set være begrænsede i dette fokustema.	Neutral
Vand, ressourcer og affaldshåndtering	Der er ingen direkte sammenhænge mellem fokustemaet og ressourceudnyttelse og affaldshåndtering.	Neutral
Kulturarv	Der ingen sammenhænge.	Neutral

6.10 Fokustema 9: Almen strukturforbedring

Dette fokustema skal støtte op under de samarbejdsstrukturer, som kan fremme en grænseoverskridende integration. Temaerne for projekterne er meget brede, og de kan eventuelt også indeholde miljørelaterede aktiviteter.

Miljøtemaer	Kommentarer	Vurdering
Natur, landskab og biodiversitet	Dette fokustema har en meget begrænset indflydelse på miljøet og landskabet. Muligvis kan der komme projekter frem, som er af betydning for forvaltning af natur og biodiversitet.	Neutral
Klimaforandringer	Dette fokustema har en meget begrænset indflydelse på miljøet. Muligvis kan der komme projekter frem, som er af betydning for forvaltning af faktorer af betydning for klimaforandringer.	Neutral
Sundhed	Dette fokustema har en meget begrænset indflydelse på miljøet. Muligvis kan der komme projekter frem, som er af betydning for forvaltning af sundhed.	Neutral
Vand, ressourcer og affaldshåndtering	Dette fokustema har en meget begrænset indflydelse på miljøet. Muligvis kan der komme projekter frem, som er af betydning for forvaltning af ressourceudnyttelse og affaldshåndtering.	Neutral
Kulturarv	Dette fokustema har en meget begrænset indflydelse på kulturarven. Muligvis kan der komme projekter frem, som er af betydning for forvaltning og formidling af kulturarven.	Neutral

6.11 Fokustema 10: Regional identitet

Dette fokustema har til formål at fremme mikro-projekter, som skal styrke samspillet mellem befolkningsgrupper, foreninger m.v. på tværs af grænsen. Desuden er der muligheder for andre former for projekter om regional identitet.

Miljøtemaer	Kommentarer	Vurdering
Natur, landskab og biodiversitet	Dette fokustema har sandsynligvis en meget begrænset indflydelse på miljøet. Der kan dog fremkomme projekter, som drives frem af grupper med interesser i natur, landskab og biodiversitet.	Neutral
Klimaforandringer	Dette fokustema har sandsynligvis en meget begrænset indflydelse på miljøet. Højere rejseaktivitet kan dog i et eller andet omfang være i modstrid med klimamålene.	Neutral
Sundhed	Dette fokustema har sandsynligvis en meget begrænset indflydelse på miljøet. Nogle projekter kan dog have sundhed som tema.	Neutral
Vand, ressourcer og affaldshåndtering	Dette fokustema har sandsynligvis en meget begrænset indflydelse på miljøet.	Neutral
Kulturarv	Kulturarv vil sandsynligvis kunne indgå i projekter under dette fokustema.	Potentielt positiv

6.12 Sammenfatning af de samlede effekter

Tabellen nedenfor summerer den samlede vurdering af de sandsynlige effekter af de ti fokustemaer. Det ses, at nogle af fokustemaerne vurderes at kunne bidrage positivt til miljøforbedringer i regionen. Fordi de sigter mod at fremme vækst, vil andre af fokustemaerne som tendens snarere og som hovedregel være i modstrid med opnåelsen af de miljømæssige mål. Samlet set synes programmet dog at være rimeligt balanceret og neutralt, især når man tager i betragtning, at Interreg IVA ikke er et egentlig miljøprogram.

Programudkastet indeholder endnu ikke en finansieringsplan, hvorfor det ikke er muligt at holde effekterne op imod de forventede ressourceallokeringer i programmet.

Sandsynlige betydelige miljømæssige virkninger af Interreg IV A programmet for Femernbælt Regionen

Indsatsområder	Naturressourcer, landskab og biologisk diversitet	Klimaforandringer	Sundhed	Vand og andre ressourcer samt affaldshåndtering	Kulturarven
Erhvervsrettede initiativer	Yellow	Red	Red	Red	Yellow
Forskning & teknologi	Yellow	Green	Green	Yellow	Yellow
Sundhed	Yellow	Yellow	Green	Green	Yellow
Maritime erhverv	Red	Red	Yellow	Red	Yellow
Turisme & kultur	Red	Red	Yellow	Red	Green
Miljø, energi & naturbeskyttelse	Green	Green	Green	Green	Green
Uddannelse, kvalificering & integration	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow
Arbejdsmarked, sociale forhold og lige muligheder	Yellow	Red	Yellow	Yellow	Yellow
Almen strukturforbedring	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow
Regional identitet	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Green

Green	Potentielt positive effekter
Yellow	Neutral
Red	Potentielt negative effekter

7. Overvågning af miljøeffekterne

Overvågningen af de sandsynlige miljøeffekter skal integreres i programadministrationen. I dette afsnit vurderes programforslagets beskrivelse af håndteringen af miljøspørgsmålene i alle stadier af programmets implementering. Formålet er at sikre, at miljøet ”mainstreames” ind i programmet.

7.1 Projektansøgningerne

Allerede i projektansøgningerne skal ansøgerne vurdere, hvilken effekt, deres projekter kan forventes at få for miljøet. Ansøgningsmaterialet er ikke udarbejdet endnu. Man kan eventuelt anvende et simpel og kortfattet vurderingsskema som følgende:

Vurder de sandsynlige effekter af projektet for miljøet

	Potentielt positiv effekt	Neutral	Potentielt negativ effekt
Natur og biodiversitet			
Klimaforandringer			
Sundhed			
Ressourceudnyttelse og affaldshåndtering			
Kulturarv			

Betydningen af en seriøs og professional vurdering af miljøeffekterne bør understreges overfor ansøgerne. Det bør også pointeres, at hvis der er tale om negative effekter for miljøet, så ser Interreg’s programadministration gerne forslag til indsatser, der modvirker eller reducerer disse negative effekter.

7.2 Udvalgelseskriterier

Miljø er et af en lang række af udvalgelseskriterier i programudkastet. Det anføres, at programmet skal udvælge projekter, som har en positiv eller neutral virkning på miljøet.

I informationsmaterialet, som heller ikke er tilrettelagt i detaljer på nuværende tidspunkt, kan programmets administration gøre en særlig indsats for at invitere miljørelaterede projekter ind.

7.3 Miljøindikatorer

Programmet har allerede etableret og kvantificeret nogle indikatorer for miljøet. Det anføres, at man forventer 10 egentlige miljøprojekter under fokustemaet for miljø, energi og naturbeskyttelse. Endvidere forventes 20 projekter at have direkte miljøfremmende effekter. Hvilke former for miljøeffekter kan næppe indgå i en nærmere kvantificering.

Det er ikke estimeret, hvor mange projekter der kan forventes at have en eller anden grad af miljømæssigt negative effekter.

7.4 Miljøtemaer i projekternes årsrapporter

Projekter bør genvurdere miljøeffekterne i deres årsrapporter til programmets administration.

7.5 Miljøtemaet i statusrapporterne

Man må anse det for værende af stor betydning og signalværdi, at miljøtemaerne indgår tydeligt i de årlige statusrapporter til EU-Kommissionen. Der kan summeres op på indikatorerne og på projekternes egne angivelser. Man kan i forbindelse med årsrapporterne give udvalgte ”Best-Practise” projekter en særlig omtale.

7.6 Procedurer for at undgå negative miljømæssige effekter

Hvis den løbende programopfølgning afslører, at programmet har en mindre positiv miljøprofil end forventet, kan programmets administration genoverveje markedsføringsstrategierne og udvælgelseskriterierne.

7.7 Miljøet i midtvejs- og slutevalueringen

Oplysninger fra projekterne bør indgå i en bearbejdet form i midtvejs- og slutevalueringerne. Muligvis vil der være behov for at indhente yderligere oplysninger hos projekterne. Evalueringerne kan eventuelt bidrage til, at man synliggør miljøside ekstra, og at man formidler en ”best-practice” på området.

Sammenfattende kan man konstatere, at passende administrative skridt sikrer, at der på alle niveauer ved programmets gennemførelse og på baggrund af de lovmæssigt forslåede minimumstandarde, undgås eller minimeres ikke-vedvarende eller direkte ugunstige effekter på miljøet. Herved tænkes der særligt på effekter i forhold til klimaforandringen, bevaring af biodiversiteten og økosystemet såvel som udnyttelse af naturlige ressourcer. Formålet er, at de effekter, det Operationelle Program har i forhold til miljøet, samlet set forbliver klima- og ressourceneutrale. Programmets positive effekter og potentialet for synergier i relation til optimering af Programmets bidrag til en vedvarende og miljøvenlig udvikling skal have højest mulig nytteværdi og om muligt forbedres.

I henhold til Art. 9 i direktivet sikres det, at Programmets efter dets godkendelse, bekendtgøres over for myndighederne og offentligheden i Femern Bælt regionen, og at selve det Operationelle Program dermed stilles til rådighed. Heri forklares også, hvordan overvejelser i forhold til miljøet blev inddraget i programmet, hvordan der er blevet taget højde for SEA'en, de afgivne bemærkninger og kommentarer samt resultaterne af høringsprocessen og hvorfor det godkendte program – efter afvejning og vurdering af alternativer – blev valgt. Desuden fremgår de foranstaltninger, der skal anvendes til overvågningen.